

Tự Tình Khúc

Cao Bá Nhạ

Tự tình khúc gồm 608 câu thơ song thất lục bát, được viết bằng chữ Nôm. Tác giả làm ra làm khúc ngâm này chủ ý thanh minh cho mình trước "tội lỗi" (theo quan điểm nhà Nguyễn) cầm đầu cuộc khởi nghĩa Mỹ Lương mà chú ông là Cao Bá Quát đã gây ra và xin triều đình ân xá.

Theo GS. Phạm Thế Ngũ, Tự tình khúc có thể chia làm 6 phần như sau:

1. Mở đầu (8 câu): Sau khoảng 8 năm ẩn trốn (1854-1862), tác giả giờ đây bị bắt nên làm ra khúc ngâm này để bày tỏ tâm sự của mình.
2. Giới thiệu gia thế (9-36): Tác giả họ Cao ở làng Phú Thị, đã mấy đời khoa bảng, vẫn luôn lấy sự thanh liêm và cần mẫn làm đầu.
3. Gia biến và lánh nạn (37-188): Vì tội của chú (Cao Bá Quát) mà cha tác giả phải tự sát, bản thân phải trốn ở một nơi hẻo lánh (Mỹ Đức thuộc Hà Đông cũ), làm thầy đồ, tạm quên sầu muộn với sách và hoa. Tác giả nói mình đã có vợ con, bấy lâu nay chỉ ước mong sao được nhà vua ban chiếu ân xá.
4. Thuật việc bị bắt (189-324): Không ngờ có người tố cáo, tác giả bị quan quân vây bắt, bị bỏ cũi giam (giải đi Hải Dương, Bắc Ninh), chịu nhiều khổ sở, nhục nhã.
5. Kể tâm sự trong ngục (325-572): Tác giả buồn tủi đau đớn vì bị oan ức, nhưng vẫn cố gắng giữ lòng ngay thẳng và luôn nhớ đến cha mẹ, vợ con cùng quê nhà.
6. Kết thúc (573-608): Tác giả tin tưởng vào đạo lý thánh hiền, hy vọng vào công lý của Trời và phúc đức của nhà mình.

Tình giấc mộng ngâm câu ký vãng
Trải tám thu ngày tháng như thoa
Chiếc thân tựa gối quan hà
Nỗi niềm tâm sự trắng già thấu chăng?
5. Thơ cao ần tay đăng nên tập
Bức linh đài bút rập vào tranh
Bâng khuâng mình tiếc cho mình
Xa xa nói với xanh xanh giải lòng
Ngòi Đức thủy khơi dòng kinh sử

10. Phả Cao Dương treo chữ tấn thân
Dối đời khoa bảng xuất thân
Trăm năm lấy chữ thanh cần làm bia
Đèn Mông Chính canh khuya một ngọn
Màn Trọng Thư năm trọn nửa vây

15. Chim hồng mong chấp cánh mây
Năm xe kinh sử, một tay vẽ vờ
Lửa Thái Ất, đêm soi Lưu Hướng
Cầu Thăng Tiên, ngày tưởng Tràng Khanh
Gót chân coi nhẹ vân trình

20. Văn chương giốc túi, công danh giặt cờ
Nền thế nghiệp đã nhờ gia ấm
Miền hoạn đồ lại lắm thiên ân
Trước sau trải mấy mươi lần
Môn phong vẫn giữ trung cần dám sai

25. Ngẫm tiên phụ nửa đời khổ tiết
Để mai sau một ít vi danh
Hoạn giai nhỏ mọn đã đành
Trong vòng Thú, Lịnh, phẩm bình còn khen
Dấu trung ẩn in miền mây trắng

30. Chữ mục dân bóng dựng non vàng
Bức tranh treo chữ tuần lương
Ngư Dương hát lúa, Hà Dương vịnh đào
Giá cầm hạc so vào Triệu Biện
Thư phụng hoàng đưa đến Mao Khanh

35. Móc mưa ơn đội thánh minh
Thanh minh hai chữ góp danh với đời

Vườn Lý Bạch chưa vui đào mận
Nhà Tử Văn nổi trận phong ba
Thương ôi hảo sự tiêu ma
40. Tấm lòng băng tuyết phút hoà trần ai
Mảnh bạch ngọc thiêu người khách tử
Lưỡi đoản đao cắt chữ phù sinh
Nhân gian ai kẻ thương tình
Trăm năm công luận phẩm bình về sau

45. Nổi gia thất mặc dầu tạo hoá
Đàn nhi tôn gửi cả nhân gian
Ớn sâu dám quản thân tàn
Còn mong gò cáo hồn oan lại về
Bình dẫu phá còn lề cốt cách

50. Gương dù tan vẫn sạch trần ai
Thương thay một khóm hàn mai
Hai cành ấm lạnh ra hai tấm lòng
Giấc vinh nhục, sinh không một thoảng
Bia thị phi, để tạc còn dài

55. Thế gian kẻ khóc người cười
Muôn đời để sạch, muôn đời để dơ
Cuộc phù thế thờ ơ mệnh bạc
Chồn dạ đài chéch mác tấm son
Quyết minh há tưởng đến con

60. Tưởng khuôn phúc thiện ngấm còn về sau
Phó gạch tích mặc dầu sinh tử
Chắc Lý đình dạy chữ hiếu trung
Cho nên lòng cũng đành lòng
Dẫu khi biến cố còn trong cương thường

65. Mối tâm sự để gương non nước
Mảnh huyết tình giải trước thần minh
Cầu kia ai gọi "Tận tình"
Chiếc bia "Truy lệ" rành rành bên sông
Đạo con lấy hiếu trung làm trọng

70. ... thường xem mỏng xem khinh
Phù sinh một sợi tơ mảnh
Giữ gìn di thể như hình thiên kim
Nhạn sa nước, nổi chìm bể khổ
Yến e cung, tìm đỗ cây lành

75. Đường ngang những sợ chông chênh
Khăng khăng quyết giữ tấm thành như sơn
Áo Bạch Chữ dầu cơn mưa nắng

Khăn Ô Luân đội nặng gió sương
Cành mai chéch mác càng thương
80. Câu thơ tang tử giữa đường càng đau
Ngàn non Thái một màu mây bạc
Giặt chân bèo, lưu lạc bể oan
Gập ghềnh từng bước gian nan
Một vùng khách địa muôn vàn thương tâm
85. Lòng hiếu dưỡng trăm năm đã lỡ
Lời di danh hai chữ còn mang
Trong khi biến, chẳng khác thường
Đến điều cùng quá, lại càng kiên trinh
Thu nước mắt gia tình biếng cạn
90. Thấm mồ hôi vận hạn lâu qua
Tràng đình ngảnh lại xa xa
Khởi cầu “chiết liễu” ai là cố nhân
Ghe chân bước phong trần mới trải
Nặng lòng ơn sơn hải chưa đành
95. Nước mây mình biết cho mình
Giời dành tuế nguyệt, đất dành điền viên
Thú thôn ỏ, ao nghiên, ruộng chữ
Màu giang sơn, cơm sử, áo kinh
Pha hoà hai chữ trọc thanh
100. Đổi mùi lữ khách, thay hình hàn nho
Người mánh cảnh, giang hồ nên thú
Cảnh yêu người, tân chủ phải duyên
Lần hồi trong tám, chín niên
Gối nhàn tạm chợ, mối phiền tạm khuây
105. Vườn riêng, lầy cỏ cây làm bạn
Năm dài, xem yến nhạn bay qua
Song hồ ngày tháng lặn la
Một hai hoàng quyền, năm ba tiểu đồng
Tráp Vĩnh Thúc, tay phong, tay mở
110. Tập Thiếu Lăng, câu lựa, câu ngâm
Thờ ơ thân thế phù trầm
Khi dong trước gió, khi nằm dưới trăng
Khuôn tạo hoá dấu rặng phong sắc
Nợ phù sinh phó mặc bi hoan
115. Thôn cư riêng thú bàn hoàn
Đem thanh giải trọc, đem nhàn giải ưu
Túi Tư Mã giờ câu thánh phú
Vườn Đào Am quyền chủ thần hoa
Mấy phen điểm tuyết yên hà
120. Cúc mười lăm khóm, mai và bốn cây

Giấc thanh dạ, cơn say, cơn tỉnh
Ngày lưu niên, khi lạnh, khi nồng
Phần du nẻo Bắc ngừng trông
Nước non cách mấy mươi trùng xa xa

125. Câu lữ cảm, lệ hoà nét mực
Chữ gia tình, thấm tắt lòng son
Mắt trông, Vương Xán đã mòn
Tay đề, Hướng Tú vuồn còn ngẩn ngơ
Tình ly biệt thờ ơ gập lại

130. Mối ưu sầu gỡ mãi chưa xong
Lối oan trót mấy năm ròng
Ngày mong chữ Gấm, đêm mong chiếu Vàng
E đất khách, lối đường la võng
Khép cửa sài, dấm lỏng gót chân

135. Bao nhiêu những sự xa gần
Hư không phó mặc bụi trần bay đi
Chữ nghĩa lý, lòng ghi, dạ tạc
Điều thị phi, mắt nhác, tai che
Cô trung quyết giữ lời thề

140. Để hồn di thể đi về cho an
Nước Châu Thuỷ đầy tràn buổi sáng
Mây Na Sơn bảng lảng ban chiều
Có ai qua lối Hoạn Kiều

Cho nhờ gửi nhắn ít nhiều bi ai
145. Tình kiều tử hôm mai đặng đặng
Hồn quan sơn mưa nắng dầu dầu
Xa trông, tầm tã giọt châu
Gần trông, phải gượng mối sầu, ngậm cay
Gối vò võ đèn khuây đêm vắng

150. Cửa lơ thơ rèm chắn ngày thâu
Cảm hoài, khi lựa mấy câu
Nghêu ngao đồng tử tiêu sầu năm ba
Đuôi con mắt châu sa thấm giấy
Đầu ngón tay máu chảy pha son

155. Người đau phong cảnh cũng buồn
Thông gầy như trúc, cúc mòn như mai
Mối tâm sự rối mưòi phần thảm
Gánh gia tình nặng tám năm dư
Khi ngày mong bức xá thư

160. Khi đêm than bóng, khi trưa hỏi lòng
Hương thề nguyện khói nồng trước gió
Tờ tổ oan mở ngõ giữa trời
Tờ oan kể hết bao lời

Hương thề sao chữa thấu nơi cửu trùng

165. Ngẫm đời trước vốn không oan trái

Sao kiếp này vướng mãi gian truân?

Lo xa, thôi lại nghĩ gần

Thôi ngơ ngẩn sớm, lại trần trọc khuya

Ngơ ngẩn nhẽ, đường kia, nỗi nợ

170. Ngao ngán thay, phận nhỏ sâu to

Một mình riêng những đắn đo

Thường tình nhi nữ khôn dò sâu nông

Thôi, dĩ vãng, đã không kéo lại

Còn, tương lai, liệu phải đền bồi

175. Hoạ may cảm động đến giờ

Lấy thân mà trả nợ đời cho thân

Dẫu đầy kiếp phong trần dám sá

Giải được lòng khuyến mã là vinh

Một là mở tám đan thành

180. Hai là rửa tiếng nguyệt bình chê bai

Để tiên tổ ngậm cười chín suối

May gia khương còn nói về sau

Hay ra, lại rặng cơ cừu

Hèn ra, sơn thủy tiêu sầu cũng khoan

185. Cho nên nỗi gian nan sá kể

Liệu rồi ra tìm thế gỡ dần

Thôn trang tìm thú ân cần

Một phần thê tử, hai phần thoả hoa

Tưởng khuây khoả ngày qua tháng tới

190. Bỗng hải hùng gió thổi mưa chan

Nổi chìm, chìm nổi bể oan

Mấy năm hầu cạn một hơi lại đầy

Nặng kiếp trước vò giày chi mãi

Ngẫm tình này oan trái sao cân

195. Nghĩ thân mà ngán cho thân

Một thân mang nợ mấy lần chưa thôi

Chữ bạc mệnh, ai ới xót với

Câu đa gian, giòi hỡi thấu chăng?

Gớm thay! Ngọn lửa đốt rừng

200. Giập tàn tàn, lại bùng bùng bỗng không

Ghê cho kẻ mọc lông trong bụng

Đặt nên điều vẽ bóng ngoài môi

Ngựa hươu thay đổi như chơi

Đầu gươm ngoài lưỡi, thọc giùi trong tay

205. Gây ra sự: chia cây, rụng lá

Để cho ai: chim cá, giạt bè

Năm ba kẻ thước người hèo
Ngõ Nhan lời cái đan biểu đập tan
Gà eo óc vừa tàn giấc mộng

210. Nhặng vo ve sực động hồn kinh
Tiểu đồng thốn thức chung quanh
Thê nhi lăn lóc bên mình khóc than
Phút nửa khắc muôn ngàn thê thảm
Trong một mình bảy tám biệt ly

215. Ngảnh vào ái ngại thê nhi
Ngảnh ra án cũ cầm thi ngại ngần
Lay ngọn cúc gió dần lăn lóc
Thấm cành mai sương khóc chan hoà
Trông hoa đau đón cùng hoa

220. Ai ngờ từ đấy hoá ra vô tình
Áo xóc xéch nửa manh chấp nối
Tóc loãn soăn trăm mối bong bong
Sầu dài chia nửa vào song
Bước ra dùng dằng lại trông trở vào

225. Hồn khuê phụ lao đao lặng ngắt
Người hương lân quanh quất thương thay
Bèo mây lữ bước từ đây
Nước non tiền khách là ngày hai năm
Đau đón nỗi, kẻ thăm người hỏi

230. Ngẩn ngơ buồn, miệng nói chân đưa
Giọt phiền lai lóng như mưa
Rượu nồng chẳng nhấp say sưa những sầu
Bẻ cành liễu ngâm câu ly hợp
Khuất ngàn dâu qua lớp đoản tràng

235. Bức sầu ai vẽ giữa đàn
Mây in sắc lúa nửa vàng nửa xanh
Sương thấm lối, gập ghềnh từng bước
Gió lờn cảnh, xao xác tai nghe
Đoái trong cầu quán so le

240. Cỏ ngăn lối ngõ, cây che mái nhà
Mòn con mắt nẻo xa đàng đẵng
Chòn bước chân dậm thẳng ngùi ngùi
Sông quanh chín khúc mấy hồi
Con đường man mát mướt thôi nhọc nhằn

245. Cầu Ô Mễ mấy lần mây lại
Ngàn Hương Sơn một dải núi đưa
Lối này lạc bước từ xưa
Ai ngờ thơ thần bây giờ lại đây
Bóng thấp thoáng yển bay buổi tối

250. Tiếng man thừa quyên gọi dậm trường
Những là sợ gió e sương

Thương thân chua xót, nghĩ đường xa xôi
Chuông cổ tự điểm hồi rộn giục
Trống quan thành vừa lúc sương không

255. Sầu kia ai kể xiết lòng
Chiều thoi lại tối, đêm xong lại ngày
Gông ba thước đã bày lên nợ
Cũi một gian khéo giở ra trò
Mới qua là kẻ văn nho

260. Bồng thay đổi dạng từ đồ bởi đâu
Tám tức nổi, ngậm sầu nuốt giận
Thôn thức thay, thở vắn than dài
Đến nay mới rõ thói đời

Giả tình trước mặt, dối nhời sau lưng

265. Trận gió thổi, vang lòng trống giục
Lối bụi mù, chen chúc quân ran
Tám vai quẩy nặng người oan

Gần xa trăm miệng đồn vang phố phường
Bên năn nỉ người thương người hỏi

270. Ngoài xôn xao, kẻ nói, kẻ cười:
Phong tao ra dạng con người
Dịu dàng nét mặt ra loài văn nhân
Nỡ đầy đoạ phong trần nặng kiếp
Để tở vương oan nghiệt lạ đời

275. Đã đầy một đoá hoa mai
Phẩm tiên lưu lạc trần ai lạ lùng
Nhờ nhứt nguyệt soi trong can phé
Xin giang sơn giải vẽ tâm trường
Nặng lòng trân trọng lời thương

280. Thương nhau lá khách qua đường biết sao
Qua cửa mạch cao cao cửa đỏ
Trông lục nhai lồ lộ gác vàng

Những quen xó xỉnh điền trang
Hải hùng nghi vệ công đường viễn vông

285. Mặt bảo kính soi lòng kỳ lữ

Đuốc linh tê thẩu chữ kỳ oan

Bức tranh vẽ bước gian nan

Thanh thiên, bạch nhứt niềm đan giải trình

Nay phó xuống Đông Thành tạm trú

290. Mai truyền sang Bắc Lộ đuổi ra

Thân sao như gánh hàng hoa

Sớm qua chợ sớm, chiều qua chợ chiều

Người đất khách phó liều mưa nắng
Thuyền sông mê chở nặng biệt ly
295. Tràng đê một dải xanh rì
Nước trôi đỏ thắm, mây đi trắng ngàn
Hồn phần tử mùi phân lưu lạc
Cõi phong ba mấy bước nổi chìm
Sóng đào kêu mãi không im
300. Giọt sương rả rích hầu êm lại tràn
Dâu cao thấp, qua ngàn bến Ái
Cây mau thừa, ngảnh lại huyện Gia
Thương tâm, này nước non nhà
Cảnh còn như cũ, người đà khác xưa
305. Đường lần lút, gió đưa, mây rước
Cõi phong trần, mây ngược, nước xuôi
Sông sâu một gốc chia đôi
Lối sâu trăm dặm một thôi đoàn tràng
Ô chênh chéch xế ngang non bạc
310. Sếu xa xa bay lạc ngàn xanh
Giang sớm thêm nặng ly tình
Giang thành vừa sớm, sơn thành lại hôm
Giời hầu tối hơi lam giục giã
Mây kéo cơn tầm tã sa mưa
315. Ớn trên thắm thía cho chưa?
Ớn giời trước đã mau thừa đượm nhuần
Ví đầy kiếp phong trần cho bỏ
Cũng xét tình oan khổ mới nao
Dẫu rằng đất thấp giời cao
320. Người còn trăm miệng lẽ nào một thân
Nghe Hiến Chỉ truyền ran lệnh tiến:
Giục tinh sương đối diện công đình
Thực hư may được rành rành
Mười tay, mười mắt, phân minh giữa trời

325. Việc yêu quái, tằm hơi mù mịt
Điều oan vu, xương thịt báo đền
Lạc đàn trong bấy nhiêu niên
Nào ngờ thất giá cho nên lụy mình
Loài đồng khí đã đành nặng nợ
330. Lòng bình di sao nữ bỏ hoài
Ngón tay còn có vấn dài
Huống chi lành dữ lòng người khác nhau
Sóng bình địa, trước sau trùng điệp
Gió phi tai đờn kếp giầy vò

335. Càng ngày hoạn nạn càng to
Cha con cùng một chuyến đò bề oan
Một chiếc bóng giang san giải tỏ
Bấy nhiêu lâu thôn ố ân cần
Nhớ nhàng đến bước gian truân

340. Dẫu là hiền trí khôn phần nài sao
Lánh cho khỏi tanh tao là quý
Giữ được điều liêm sỉ là hay
Lòng kia: đen, trắng, gian, ngay
Gió giăng bầu bạn lâu nay biết lòng

345. Đã chắc hẳn đứng không then bóng
Nào tưởng đâu lá bồng ngược cành
Chắc rằng gấn bó đan thành
Chút thân chẳng bợn hôi tanh mảy mảy
Sao đến nỗi tai bay, vạ lạt

350. Thà bỏ thân đày nước, cành cây
Thân sao? Thân đến thế này!
Mấy năm giữ sạch một ngày bụi dơ
Ờn tiên thế bao giờ báo đáp
Nợ phù sinh mấy kiếp đền bồi

355. Phù sinh thôi thế thì thôi
Dẫu thân chuộc lại cũng đời bỏ đi
Sao gia vận biến di đến thế!
Nào tiên nhân tích lũy để đâu?
Cao cao xanh ngắt một màu

360. Biết rằng có thấu nguyên đầu cho chẳng?
Chữ khổ tiết khăng khăng cầm chắc
Nợ đa truân dằng dặc cố theo
Trước sau vẫn chút bấy nhiêu
Nặng vì cốt nhục phải liều phát phu

365. Tình phụ tử cay chua đến ruột
Nỗi thất gia đau buốt tận xương
Từ nay nhẩn như thế thường
Ai ơi, xin chớ ngâm chương “mộng hùng”
Hồn nghĩa lý chơi dong mây bạc

370. Lệ văn chương sái lạt suối vàng
Mai sau còn kẻ tình thương
Vài thiên ai cảm, mấy chương phẩm bình
Luống tích thiện, sao không phùng thiện
Chưa minh oan, lại đến hàm oan!

375. Bãng hồ rơi xuống làm than
Thà cho một chén tân toan đi đời
Khi lên xuống Tam Thai, Bích Lạc

Lúc đi về Ngũ Nhạc, Huyền Đô
Thoảng không trăm giận nghìn lo
380. Trái chân bến Khổ, qua đò sông Mê
Còn vương nổi đề huề nhiều ít
Nỡ liều thân vĩnh quyết sao đành
Tiên phần còn gửi mây xanh
Xót thân lưu lạc phù bình bấy lâu
385. Nợ Đại Tạo mai sau khoan thái
Chút hiếu trung may lại báo đền
Cho nên ngậm tui nuốt phiền
Cấn rặng cổ nhện muôn nghìn thương tâm
Nhà Huyền bấy nhiêu năm lưu lạc
390. Chân bè trôi một bước một đau
Hoặc là thâu đến cao sâu
Tám lòng tắc cỏ mai sau còn dành
Lại còn nổi gia đình tụt tụt
Đau đớn lòng cổ, phực, cù, lao
395. Phúc xưa mòn mỗi thế nào?
Chút dòng thanh bạch nở nào mất không?
Lại đau đớn khuê phòng gối lẽ
Bồng vì đâu chia rẽ mối tơ
Liều bỏ đôi chút cành thơ
400. Bao giờ bìu dím, bao giờ bông mang
Đã cay đắng nhiều đường rộn rã
Lại nhục nhằn đến cả vợ con
Mấy năm chút nghĩa ôn tồn
Gieo đào, trả hận, lòng còn băng khuâng
405. Đường kia nợ, nửa chừng bề bộn
Nổi trước sau, trăm món ngổ ngang
Mắt kia, thác cũng còn gương
Hồn kia, muốn dứt còn vương nổi này
Đành tiền kiếp chịu đầy lằm cát
410. Mong tái sinh nhờ hạt móc mưa
Phúc nhà còn mảnh sợi tơ
Hoạ may báo đáp còn chờ về sau
Thân nghĩ lại: cùng sâu đã chán
Số xui ra: vận nạn khôn đành
415. Ví liều quyết chẳng tiếc mình
Sạch mình đã vậy, thế tình còn nghi
Khuôn tạo hoá dẫu nguy còn phúc
Tám linh đài khỏi nhục là vinh
Bo bo hãy gắng lấy mình
420. Bấy lâu gìn giữ sao đành liều đi

Xin tạc hoá phù trì chớ bỏ
Đề thế gian xem rõ kẻ làm
Đen nào dơ được đan thềm
Sầu nào ngăn được cao ngâm dỗi ngày
425. Gần mùa hạ chim bay đuổi thỏ
Rắp đầu thu ngọn gió cuốn mây
Lọt then ngày tháng hơi may
Đồng hồ thánh thót vui đầy năm canh
Nam Cai khuất non xanh man mát
430. Thái Hàng xa mây bạc lần vắn
Hồn bay ngàn dặm cũng gần
Trong năm mươi khắc năm tàn thấy cha
Chợp, sực thức, la đà gối bị
Nằm, lại ngồi, râu rĩ chiếu manh
435. Hoá công khéo giữ nhàn tình
Đem người yên thủy, bó vành lao lung
Đem lần đục rẫy trong băng tuyết
Rắc bụi trần điểm vết khuê chương
Then mau khoá kín một đường
440. Hồ thân loan hạc ra tường chó dê
Chiếc ngựa trắng đi về góc bể
Đàn chó xanh lẻ tẻ bên trời
Một mình với bóng là hai
Rèm buông mỏng mảnh, song cài so le
445. Mòn con mắt đi về Hương Lĩnh
Ngỏ tấm lòng với mảnh phù vân
Phù vân bay lại cho gần
Gửi về Hương Lĩnh ân cần mấy câu
Ngồi tựa gối giải sầu với gió
450. Mới đâu chừng đêm nọ tới nay
Hơi may heo hắt từ tây
Giang Nam phong vị độ này ra sao?
Năn nỉ với hai sao bên Hán
Giải tràng giang trời hạn đông tây
455. Hai sao soi biết nạn này
Xin cho thất tịch cùng ngày đoàn viên
Vùng trăng trước về miền vân thủy
Soi những người thiên lý tương tư
Đi qua vườn cũ lơ thơ
460. Thử xem án cũ cầm thư thế nào?
Trông đàn yến bay cao pháp phối
Sịch then song, gọi với trước màn
Tiện đây nhờ gửi chữ tình

Chờ xuân nhắn gửi chim xanh còn chày

465. Tình nam bắc, thâu ngày qua tháng

Sầu biệt ly, vơi sáng đầy chiều

Nỗi riêng nhớ ít tưởng nhiều

Cậy ai về nẻo “Thước kiều” hỏi tin

Quanh mao quạt, gió hiên, trăng mái

470. Giải tình giang, rượu sớm, thơ chiều

Nào thơ, nào rượu, dập dìu

Trông trăng, tựa gió, đầu hiu một mình

Những say tỉnh Bắc kinh mưa gió

Vẫn mơ màng phòng cũ chiếu chần

475. Gói sầu cách áng mây Tần

Băn khoăn tay áo, chân quần ở đây

Án nọ nưng ngang mày sớm tối

Nay tháng ngày no đói với ai

Gió thu một tiếng bên tai

480. “Thuần lưu” sực nhớ đến mùi Giang Nam

Kìa ngọn núi in làm bút giá

Nọ đám mây trang điểm chữ tình

Bút xưa trang điểm chữ tình

Bình thi cuốn gửi Hồ Đình bấy lâu

485. Tưởng thư viện những sầu cách điển

Nghĩ hoa viên càng ngán xa xôi

Giếng vàng một tiếng thu rơi

Quan sơn nghìn dặm mấy hồi tương tư

Rắp mượn cá đem thư thăm hỏi

490. Thoát nghe chim tựa gối ngẩn ngơ

Trông hoa luống nặng tình xưa

Tiệc hoa luống ngại nắng mưa giải gầu

Để khuấy khoả trăm sầu ngàn giận

Những sứt sùi thờ ngẩn than dài

495. Biệt ly ai kể xiết lời

Vì hoa cách mặt cho người thương tâm

Người đưa rượu hỏi thăm Bành Trạch

Kẻ say trăng tìm khách Đào Chu

Nào ai trang điểm màu thu

500. Hoa vàng, chén bạc, tạc thù với ai?

Miền Dữu Lĩnh tin mai gấn bó

Đỉnh Cô Sơn mỗi gió đợi chờ

Muốn mang chén rượu câu thơ

Lạnh lòng trong tuyết, hững hờ dưới trăng

505. Chồi “tiểu mạch” vừa chùng hơn trước

Tay chủ nhân ngày trước vun trồng

Dầu khi sương tuyết lạnh lùng
Xa xôi dấm phụng tấm lòng kiên trinh
Mây vô định bay quanh ngoài mái
510. Trăng hữu tình soi lại trước sân
Non đông tin tức cách ngàn
Tường vi rầy đã bấy lần khai hoa
Nhấn hỏi tiền xuân là mấy khóm
Về tiên hồng trang điểm nường nao?

515. Lầu trang gió bốn, trăng chào
Kim thoa đưa nhớ, tiền đau, cắt buồn
Vườn thược dược thâu mồn cửa trúc
Rẫy ba tiêu chen chúc song hồ
Biệt ly vắng ngắt cảnh thu

520. Thanh cư ai vẽ nên đồ “Võng Xuyên”
Nhấn hỏi đến mộc liên hai ngọn?
Phóng tin hoa gần gặt gió may
Hoa kia hãy nhấn thu này
Buổi thu còn vắng người say trước đình

525. Tiếng tất suất bên mình giục già
Ngọn trà mi trước giá lơ thơ
Buổi thu chớ ngại công chờ
Con ong, cái kiến ỡm ờ giới thay
Nhờ tin gió hỏi cây thạch lựu

530. Thu hầu sang hạ cửa gần qua
Đan tâm còn chút gọi là
Giữ gìn băng ngọc đừng pha bụi trần
Đường hoa trải mùi xuân lác đác
Cánh loan tiên bay lạc lối ngoài

535. Với ai khoe tía khoe tươi?
Chậu vàng ngần ngại những người nghiên sương
Tường sơn trúc thạch sương đã ngán
Hỏi hồ đào long nhãn càng đau
Hồng mai rả rích giọt châu

540. Hững hờ sương tảo, giải giàu sương cam
Góp trăm mối đem làm tâm sự
Tính trăm hoa đầy cả gió sương
Chập chờn say tỉnh giữa đường
Hoa kia có biết đoạn trường này chẳng?

545. Nỗi ly hận nói năng sao xiết
Tình tương tư nào biết bao nhiêu
Tính xem ly biệt ít nhiều
Thương cho mai cúc nặng điều tương tư
Nhờ trận gió gửi thư thăm hỏi

550. Mượn bóng trăng giải nói ân cần
Giá đành phong nguyệt chủ nhân
Nỡ nào đầy đoạ phong trần xót thương
Xin hoa chứa phong quang như cũ
Chủ nhân còn đoàn tụ có khi

555. Trả cho sạch nợ lưu ly
Tân toan rửa hết đến kỳ cam lai
Gửi tình trọng thay lời thương nhớ
Cậy đồng tâm lo đỡ ít nhiều
Có khi lau chuốt “đan biểu”

560. Khi trưa phơi sách, khi chiều tưới cây
Lúc thanh hạ đặt bày giá bút
Buổi rồi dài lâu chuốt án thơ
Dưới đèn giờ thướt, xe tơ
Sửa sang áo rét đợi chờ thu qua

565. Tình khuê các gần xa lắm nỗi
Người quan sơn sớm tối một mình
Trông về trời bể mông mênh
Lúc đi còn vướng mối tình tư quy
Ngàn Nam Mẫu vừa khi canh tác

570. Dải Tây Giang ngọn nước đầy vơi
Dưới trăng thuyền trúc thành thơi
Phong lưu năm ngoái là người năm nay

Xếp tình cũ từ đây trở lại
Hoài công đâu kể mãi việc nhàn

575. Đã đành hội, biệt, bi, hoan
Mặc khuôn tạo hoá tuần hoàn nghĩ chi
Chữ thông, tắc, phải tùy sở ngộ
Lẽ thị, phi, không hỏ với đời
Chiếc thân đứng giữa cõi người

580. Trên trời: nhật nguyệt, dưới trời: sơn xuyên
Chứa trong bụng đầy thiên kinh sử
Đội trên đầu nặng chữ quân thân
Bầu băng, giá ngọc, trắng ngần
Dầu dầm giọt nước phong trần chẳng hoen

585. Lối kim cổ là miền liêm sỉ
Bi thị phi còn để nhục vinh
Mất tai hiền truyện, thánh kinh
Lẽ đâu cầm độc ô danh quan thường
Nhờ tạo hoá rộng đường phúc trạch
590. Giăng thiên la vét sạch hung ngoan
Một phen cười với thế gian

Rồi ra “tuỳ ngộ nhi an” xin đành
Hãy đem món thường tình xếp lại
Tạm tính điều thế trái để ra

595. Đêm đêm lạy hỏi trời già
Thân này ô trọc hay là thanh cao?
Còn tiên thế ít nhiều dư phúc
Chắc linh đài chín khúc đan tâm
Hoá cơ vãng phục chẳng làm

600. Để cho tác thiện lục trảm lễ đâu?
Thu nước mắt nghĩ câu “thận độ”
Rong ngọn đèn ngâm khúc “mạc ai”
Bút nghiên tiêu khiển ngày dài
Chẳng vì tâm khổ bỏ hoài quang âm

605. Nhân thông thả lại ngâm quốc ngữ
Đem thủy chung tình tự nói năng
Nôm na câu được câu chẳng
Đỡ khi buồn bã lại dâng một cười